

SZAKDOLGOZAT

Nagyné Lukács Ildikó

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Szent István Campus
kynológus szakirányú továbbképzés

A labrador retriever, mint vakvezető kutya

Avagy miért a labrador retriever a legelterjedtebb segítőkutya.

Belső konzulens: Abayné Hamar Enikő

egyetemi docens

Külső konzulens: Rózsa Katalin

MATESZE elnökségi tag

MVGYOSZ vakvezetőkutya
kiképző és tenyésztési program
vezető

Készítette: Nagyné Lukács Ildikó

Gödöllő

2024

Tartalomjegyzék

I.	Bevezetés és célkitűzések.....	- 3 -
II.	Történelmi áttekintés a vakvezető kutyák alkalmazásáról és használatáról	- 5 -
a.	Az első vakvezető kutyák megjelenése.....	- 5 -
b.	Az évtizedek során bekövetkezett változások, fejlődések.....	- 6 -
III.	A labrador retriever kutyafajta története, szerepe, mint vakvezető kutya	- 11 -
IV.	A vakvezető kutyák kiképzési rendszere Magyarországon	- 16 -
a.	Az intézmények és szervezetek szerepe	- 16 -
b.	A kiképzés folyamata és szakemberek bevonása	- 19 -
c.	Alkalmazott jogi háttér	- 20 -
d.	Vizsgarendszer	- 21 -
V.	A nemzetközi vakvezető kutyák kiképzési rendszere.....	- 25 -
a.	Összehasonlítás más országok rendszereivel – az IGDF tagországok adatai alapján.....	- 25 -
VI.	Hámérzékenység.....	- 27 -
a.	Általános információk a vakvezető kutyák hámérzékenységéről	- 27 -
b.	Hámérzékenység tulajdonság öröklődhetősége	- 29 -
VII.	Összefoglalás.....	- 31 -

Labrador retriever, mint vakvezető

Avagy miért a labrador retriever a legelterjedtebb segítőkutya.

I. Bevezetés és célkitűzések

A vakvezető kutyák létfontosságú szerepet töltenek be a látássérült emberek életében, lehetővé téve számukra a napi tevékenységek önálló végzését, illetve a jobb társadalmi beilleszkedést és részvételt. A dolgozatom célja, hogy részletesen bemutassam és vizsgáljam a labrador retriever kutyafajta alkalmazásának „miértjét” – mint a segítő kutyák között a legelterjedtebb fajtát – vakvezetőként, beleértve a kölyökkori kiválasztásuk, előképzésük, kiképzésük folyamatát, valamint a fajta nemzetközi és hazai programokban betöltött kiemelkedő szerepét.

A labrador retriever mindenhol nagyon népszerű kutyafajta, különösen az USA-ban, ahol hosszú ideig vezette a legkedveltebb fajták listáját és 30 év után került a legnépszerűbb kutyafajtákat felsoroló dobogó második helyére ([http1](http://)). A népszerűsége kiemelkedően magas fajtagondozó országban, Nagy Britanniában.

Magyarországon a hivatalos retriever egyesület (a 2016-ban alakult Magyar Retriever és Vízikutya Egyesület) adatai szerint 21 bejegyzett, FCI kennelnevet kiváltott tenyészet működik. Népszerűsége egyrészt köszönhető a sokrétű használhatóságának, mint munkakutya (vadászkutya, segítő kutya), másrészt barátságos, kiegyensúlyozott, nyugodt természetének, mint családi kutya.

Jelenleg két fekete labrador retriever büszke tulajdonosa vagyok, de korábban is neveltem már labrador kutyát. Szeretném bemutatni ezt a kutyafajtát, mint vakvezető kutyát, kitérve és megemlítve a kiválasztásuk, tanításuk és alkalmazásuk során felmerülő problémákra.

Bemutatom a látássérült emberek mellett dolgozó kutyákat, kezdeti alkalmazásuktól, napjainkig. Dolgozatomban a labrador retriever fajta alkalmazásának előnyeire szeretném elsődlegesen helyezni a hangsúlyt.

Kutyaiskolánk, ahol dolgozom, az MVGYOSZ Vakvezetőkutya-kiképző Központ munkatársaival kifejezetten jó, nem csak informális kapcsolatot tart fent így az ottani munkára, valamint tenyésztésre is rátátásom nyílt. A központ döntően labrador retriever fajtájú kutyákkal dolgozik, így több évtizedes kiemelkedő szakmai munkájuk révén dolgozatom szempontjából megkerülhetetlen és hiteles forrásnak bizonyultak.

Mint minden kutyafajtánál, így a labrador retrievereknél is nagyon hangsúlyos a felelős állattartás, a kutya mentális és fizikai egyensúlyának megtartása. A kiképzett, az év 365 napján szolgálatot teljesítő vakvezető kutyáknál ez elengedhetetlenül fontos.

Van olyan vélekedés, hogy a labrador retriever az a fajta, amelyik megszületik és „készen van”. Tapasztalataim azt mutatják, hogy ez nem így van. Bár a fajta egyedei kifejezetten könnyen és jól taníthatók, de ez sok munkát és odafigyelést igényel. A kiképzés, a munka, de a családi közösségben való kiegyensúlyozott és harmonikus lét is nagyon fontos ahhoz, hogy megbízhatóan és kitűnően teljesítsen az év minden napján.

A fajta küllemében nem sokat változott az elmúlt 200 évben, de a használata nagymértékben fejlődött és színesedett. A labrador retriever sokoldalúsága a többi fajtához viszonyítva is kiemelkedő, így azon túl, hogy dolgozatomban be kívánom mutatni a fajtát, szeretném felvázolni, hogy megfelelő, odafigyelő és tudatos tenyésztés, tartás, illetve kiképzés mellett hogyan lehet nélkülözhetetlen társa a fogyatékkal élő embernek ez a kiváló kutya.

A vakvezetés, mint feladat, nehéz és összetett munkát igényel az állattól, ezért annak érdekében, hogy a kutyák megfelelően teljesítsenek segítő feladataik során – hiszen ezen akár emberélet is múlhat – nagyon körültekintően kell eljárniuk a kiválasztásért és képzésért felelős szervezeteknek. Dolgozatomban ezért a segítő kutyák intézményesített szabály és vizsgarendszerének összefoglaló ismertetését is szeretném bemutatni.

A fajta segítő kutyaként történő képzése és alkalmazása során megmutatkozó hámérzékenység olyan probléma, amely mellett a kiképző szervezetek a kiképzés és az utána következő mindennapi munka minőségének fenntartása érdekében nem hunyhatnak szemet. A segítő kutya és a látássérült ember közötti fizikai kapcsolatot fenntartó vakvezető hám elengedhetetlen kellék ennél a munkánál, így az arra való érzékenység mind a kutya, mind a kiképzést végző személy számára nagy problémát jelent. A segítő kutyák tenyésztésével és kiválasztásával foglalkozó szakemberek munkájának része, hogy a vakvezetésre szánt kutyák tenyésztésénél erre különös figyelmet fordítsanak, és ezt az öröklődő tulajdonságot az ismert genetikai háttérű szülőpárok tenyésztésbe állításával, valamint az utódok monitorozásával lehetőség szerint kiszűrik.

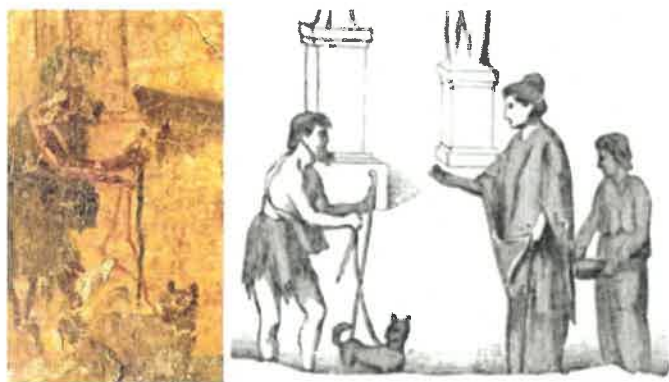
Dolgozatomban 41 vakvezetésre tenyésztett kutya hámérzékenységi mutatóival (1-től 5 pontig, egész számokkal jelölve) számoltam, bemutatom a pontozásos értékelő rendszert, valamint a hámérzékenységi pontok felhasználásával tenyésztéértékcslést követően kiszámítom a rendelkezésemre bocsátott adatokból 3 fedezőkan javító, illetve rontó hatását.

II. Történelmi áttekintés a vakvezető kutyák alkalmazásáról és használatáról

a. Az első vakvezető kutyák megjelenése

A vakvezető kutyák története hosszú és gazdag múltra tekint vissza, amely során látható, hogy ezek az egyedek milyen rendkívül fontos szerepet játszottak a látássérült emberek életében. Az első, ismert feljegyzések a vakvezető kutyákról a középkorban bukkantak fel, de valószínűleg már az ókorban is léteztek hasonló célra kiképzett állatok. A legkorábbi feljegyzett példa egy Kr.u. első századi (i.sz.79) falfestmény, amelyet a római Herculaneum romjai között találtak.

(1. kép)

1. kép

A történészek úgy vélik, hogy ez a freskó az első emlék vakvezető kutya használatáról. Forrás: post.bark.co

Egy 13. századi kínai tekercs – amely a „Sárga Folyó tavasza” címet viseli szintén az egyik legkorábbi ábrázolása a vakvezető kutya ember általi használatának. Ez a tekercs jelenleg a New York-i Metropolitan Múzeumban van kiállítva. Ezzel az időszakkal párhuzamosan szintén a 13. században (1260-ban) St. Bartholomew nevét kell megemlíteni aki az ír vakvezető kutyaiskolák első képviselője volt. ([http2](http://2))

1819-ben Johann Wilhelm Klein, a bécsi Vakoktatási Intézet alapítója tesz említést a vakvezető kutya fogalmáról a vakok oktatásáról szóló könyvében.

1847-ben képezték ki az első vakvezető szolgálatra alkalmas kutyákat Németországban, de azok elterjedése, a modern vakvezető kutyák kiképzése azonban csak az első világháború után kezdődött meg szintén Németországban. Ennek oka, hogy a frontról hazatért sebesült veteránoknak ekkortól próbáltak tudatosan, állami szinten segíteni az új életük megkezdésében. Nincsenek pontos adatok arról, hogy az első világháborúban hány embernek sérült a szeme, vagy vakult meg, mivel a katonai orvosi jelentések gyakran nem részletezték külön a látássérüléseket. Az azonban ismert, hogy a harcok, a vegyi fegyverek, például a mustárgáz

használata, és a lővészárók-betegségek, mint például a trachoma, (szemesés kötőhártyagyulladás, egyiptomi szemgyulladás vagy vakságot okozó trachoma a *Chlamydia trachomatis* baktérium által okozott fertőző betegség) számos katona látását károsította vagy vette el teljesen. (*http3*). A háború után jelentős számú sérült, köztük súlyos látássérült, vagy látásukat veszített katonát kellett rehabilitálni, ami növelte a vakvezető kutyák, így a képzésük iránti igényt.

Ebben az időszakban segítő kutyának kifejezetten német juhászkutyákat képeztek ki, hogy segítsék a vak és látássérült embereket.

Az 1920-as években a vakvezető kutyák kiképzése Amerikába is átkerült. Az első amerikai vakvezető kutya iskola, a "The Seeing Eye", 1929-ben nyílt meg Tennessee államban, Morris Frank és Dorothy Harrison Eustis alapításában. Az azóta is működő intézmény napjainkban is az egyik legismertebb vakvezető kutya képző szervezet.

Az évek során a vakvezető kutyák képzési módszerei is folyamatosan fejlődtek, így ma már számos különböző fajtát, köztük labrador retrievert, golden retrievert, uszkárt is képeznek erre a feladatra, de a német juhászkutyák egyedei is megmaradtak a képzésben.

A segítő kutyák iskolarendszerben történő kiképzése komplex és hosszú ideig tartó folyamat, a születéstől számítva 1-2 évet vesz igénybe, amíg a kutyák elérik azt a szociális és képzettségi szintet, hogy látássérült emberek segítésére alkalmasak legyenek.

A vakvezető kutyák nemcsak a mindennapi közlekedésben nyújtanak segítséget, hanem társasági és érzelmi támogatást is nyújtanak gazdáik számára, hozzájárulva az önállóbb és teljesebb élethez.

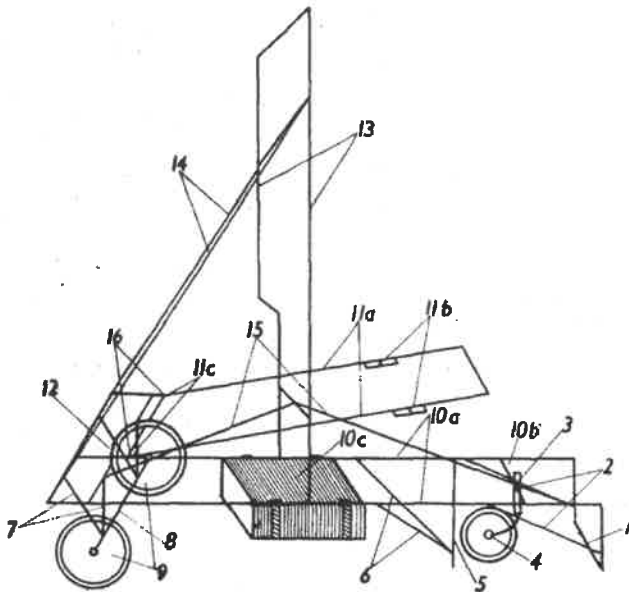
A vakvezető kutyák napjainkban a világ számos országában elismertek és támogatottak, sok helyen külön törvények is védelmezik őket és gazdáikat. (*http2*)

b. Az évtizedek során bekövetkezett változások, fejlődések.

A vakvezető kutyák alkalmazásának és kiképzésének korai formái gyakran – egyéb lehetőségek hiányában – szükségessé tették, hogy a vak vagy látássérült emberek maguk képezték ki saját kutyáikat. Ez a gyakorlat az első világháború előtti időkig nyúlt vissza, amikor még nem álltak rendelkezésre szervezett képzési programok vagy iskolák. A kutyák kiképzése ekkor még nagymértékben az egyéni tapasztalatokra és a kölcsönös tanulásra épült.

Az első világháború után, amikor Németországban elkezdték szisztematikusan képezni a vakvezető kutyákat, egyre több információ és módszertan vált elérhetővé a kutyák hatékonyabb kiképzésére. Azonban még ekkor is előfordult, hogy többen saját maguk képezték ki kutyáikat, mivel nem voltak képesek elérni vagy finanszírozni egy hivatalos képzési programot. A vakvezető kutya iskolák elterjedésével azonban a kiképzés fokozatosan szakértői kezekbe került, és egyre inkább elismert, valamint szabványosított képzési protokollok jöttek létre.

A kezdeti időkből az úgynevezett Ueskül-Sarris módszert használták a kiképzéshez, amely módszerrel a legrövidebb idő alatt lehetett a szemük világát veszített hadirokkantak mellé segítő kutyákat szolgálatba állítani. Ennek az eljárásnak a lényege, hogy tankocsi (1. ábra) segítségével a látássérült ember testméretével megnövelték a kutya tömegét, ezzel kiépítve olyan térszükségletet a közlekedésben, amely magában foglalja az vezetett ember magasságát és szélességét a kutya számára.

Tankocsi részei

1. Botlászó 2. botlászó kitémasztó 3. függőleges forgóvillás tengely 4. első kerék 5. akasztó 6. akasztó támasztók 7. hátsó keréktengely felfüggesztő 8. hátsó vízszintes keréktengely 9. hátsó kerekek 10.a vízszintes emberpótló keret 10.b első kerék felfüggesztő 10.c doboz a kiegyensúlyozó súlyoknak 11.a felcsukható befogó keret a kutya számára 11.b rögzítő fülek 11.c ístráng akasztó 12. hátsó vízszintes csatlakozó keret 13. függőleges emberpótló keret 14. függőleges emberpótló felső kitémasztók 15. függőleges emberpótló alsó kitémasztók 16. a befogó keret csukló

Segítségével a kutya megtanulta jelezni, illetve hozzá lehetett szoktatni a kutyát ahhoz, hogy a botló oldal, illetve magas akadályokat kikerülje. Ez a szerkezet nehezen kezelhető és hangos, használata a kutyákat igen megterhelő feladat elé állította.

1. ábra Tankocsi részei
 Forrás: A vakvezető kutya kiképzése R.J., 1961

A módszer másik hátránya, hogy a tankocsi segítségével megtanított térhez nagyon mereven ragaszkodott a kutya, így megváltozott körülmények között (például több gyalogos az utcán), már elkerülést kívánt a kutyától, mivel nem érezte elegendőnek a helyet ahhoz, hogy a

látássérültet ott elvezesse. Nem volt meg a megfelelő betanult távolságtartás, nem tudta rugalmasan kezelni a feladatvégrehajtást. *(Rithnovszky 1961 a)*

Napjainkban már elképzelhetetlen, hogy ezzel a módszerrel tanítsák a kutyákat. Ennek egyik oka, hogy a mai modern szemlélet a kutya kiképzésénél, tanításánál az állat jóllétét preferálja, amelynek a tankocsi kényelmetlen és kellemetlen „viselése” nem felel meg. A mostani oktatási rendszerben a tankocsival túl nagy távolságot tanult a kutya, amelyhez manapság már nincs elegendő hely. Az eszköz nagy mérete, nehézsége mellett a kutyákat kifejezetten zavaró zajos működése sem elfogadott a kiképzők részéről. A manapság alkalmazott kiképzési módszerek inkább az emberekhez, eszközökhöz, tárgyakhoz és helyszínekhez közeli, kisebb távolságtartás betanulására alkalmas vezetőhámmal, vakvezető hámmal történő tanítást preferálják.

Az 1900-as években jellemző közlekedési viszonyok is jelentősen megváltoztak. A tömegközlekedési eszközök, autók, járókelők megnövekedett száma napjainkban már teljesen más kihívások elé állítják a vakvezető kutyákat, mint a korábbi időkben.

A vakvezetés feladatnál a sikeresség érdekében elvárt a kutya helyzetfelismerésének lehető legnagyobb mértékű kihasználása, együttműködésre való hajlama, valamint önálló döntéshozatali képessége. Annak a ténynek az elfogadása, hogy ezek fellelhetők a kutyákban, szintén nagyon sokat fejlődött és alkalmazásuk a kiképzés során előtérbe került.

A vakvezető kutya kiképző iskolák ma már világszerte megtalálhatók, számos országban tanítanak kutyákat, amelyek munkájuk révén segítenek önállóbbá válni a látássérült embereknek.

A teljesség igénye nélkül néhány ország, ahol ilyen iskolák működnek:

- Amerikai Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Kanada, Ausztrália, Japán, Kína, Oroszország. Európai példák: Németország, Franciaország, Hollandia, Csehország, Olaszország, Norvégia, Belgium, Magyarország stb. *(http4)*

Magyarországon kiképzőik révén több kutyaiskolának (17) van „jogosítványa” arra, hogy vakvezető kutyákat képezzen, de ezzel ténylegesen mindössze három szervezet foglalkozik:

- a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szervezete (MVGYOSZ) égisze alatt működő MVGYOSZ Vakvezetőkutya-kiképző Központ Budapesten,

- a Baráthegyi Vakvezető Kutya Iskola, Miskolcon, (az International Guide Dog Federation (IGDF) tagja)
- a Hajdúsági Vakvezető- és Segítőkutya Képzésért Alapítvány (HVSK alapítvány) Debrecenben. (*http5*)

Ezek az intézmények nemcsak lokálisan, hanem nemzetközi szinten is együttműködnek egymással, hogy fejleszthessék a kiképzési technikákat és eljárásokat, valamint kielégíthessék a látássérült emberek igényeit.

Az 1970-es évek gyakorlatához képest jelentős változás, az tény is, hogy akkoriban része volt az őrző-védő munka megtanítása a vakvezető kutyáknak. Ennek az volt az oka, hogy a képzési metodikában a sportkutyák képzési rendszerét is alkalmazták. Manapság ez egyáltalán nem része a tanításnak, a Magyar Terápiás és Segítőkutya Szövetség (MATESZE) „Segítőkutyák kiképzését, átadását, viselkedését érintő standardok” dokumentumában az 1.1. pontja kimondja, hogy „Segítő kutyát nem szabad kiképezni őrző-védő munkára”. (*http6*) A vakvezető kutya feladata kiteljesedik abban, hogy gazdáját segítse a közlekedésben és társa legyen a mindennapokban. Az, hogy ezen munkája során, esetleges erőszakos támadás esetén, megvédje a látássérült embert, nem tartozik a feladatai közé.

Itt is meg kívánom jegyezni, hogy a labrador retriever fajtajellege, kialakítása és személyisége miatt, nem alkalmas őrző-védő feladatok ellátására.

A régebbi időszakokból ránk maradt alkotások alapján megállapítható, hogy vakvezető kutyák megjelenésében, felépítésében, fajtájában is történtek változások: a korai ábrázolásokon inkább kis- és közepméretű kutyával láthatók a vak emberek.

A hazai vakvezető kutya kiképzés megalapítója Vitéz Lovag Rithnovszky János első, 1961-ben kiadott könyvében inkább a nagytestű kutyák kiképzését preferálja, mint pl. az újfundlandi, német dog stb. Rithnovszky János önmagának is képzett ilyen nagytestű kutyákat, így pl. leonbergi, bernáthegyi és az előbb említett újfundlandi fajták is vezették őt. Ennek a preferenciának az volt az oka, hogy a nagyobb testű kutyák általában a szangvinikus (élénk, kiegyensúlyozott) típusba sorolandók, amely egy aktív, de nyugodt, jól tanítható kutyát jelent. A segítő szolgálatot teljesítő munkakutya igen fontos ismérve a kimerés, a tanulékonyság, valamint a figyelmesség. Előny a feltételes reflexek könnyű és gyors kiváltása, tehát a taníthatóság, valamint a gátlások gyors oldhatósága. A kutya testméretének a jelentősége abban is megnyilvánul, hogy sok látássérült embernek – például kísérő betegség tünetként – egyensúly megtartási problémái is adódhatnak, ennek ellensúlyozásában is segítségre van a kutya.

Ami szintén befolyásoló tényező, a vakvezető kutya megjelenése a vak, látássérült ember mellett. Az ilyen társnak, egyfajta tiszteletet kell kivívnia a társadalom más tagjaival szemben. Egy kis testű kutyát az emberek könnyebben figyelmen kívül hagynak, eltolhatják, ráléphetnek a közúti forgalomban. *(Rithnovszky 1961 b)*

A vakvezető kutyának minden esetben fel kell ismernie, meg kell tanulnia látássérült társának viselkedését, szokásait, de fizikai kiterjedését, testméreteit is, hogy fel tudja mérni annak a lehetőségét, hogy átvezetheti-e egy adott helyen, elférnek-e? Ez egy kisebb testű kutyának sokkal nehezebb feladat az ember-állat testméretek esetenként szélsőségesen nagy különbsége miatt.

A vakvezetés egy igen összetett, a kutyát különösen igénybe vevő munka, nagy figyelmet, koncentrációképeséget igényel, ezért nem minden kutya alkalmas rá. Ma már a legtöbb vakvezető munkára szánt kutyát saját tenyészetekben, kifejezetten erre a célra, tudatos párosítások és fedeztetések révén „állítanak elő”, melynek következtében egy-egy sikeres segítő kutya gondos tenyésztési munka eredménye.

Az ezen a területen dolgozó szakemberek komoly hangsúlyt helyeznek a leendő segítő kutya kiválasztására, a korai szocializációra, a célirányos fejlesztésre és képzésre.

A korai iskolák általában felnőtt egyedeket választottak ki már meglévő és ismert kvalitásaik alapján a munkára, de jellemzők voltak az átképzések is. Ezekben az időkben a háborúban alkalmazott és az emberek segítésére vagy támogatására alkalmasnak vélt kutyákat képezték át vakvezetésre.

Dolgozatomban később kitérek a vakvezető kutyák jelenleg hatályos vizsgarendszerére, de itt szeretném röviden leírni, hogy maguk a látássérült emberek is nagyon megváltoztak különösen az elmúlt 80-100 évvel ezelőtt élőkhöz képest, ennél fogva a kutyák kiképzésének, valamint az alkalmazáshoz és a segítő munkához elengedhetetlen vizsgakövetelmények tartalmi változásaival ehhez is igazodni kellett. A háború utáni időkben leginkább katonaemberek, következetes, kissé merev szemlélettel rendelkező, de szabálykövető „emberállomány” szorult a segítő kutyák támogatására. Akkoriban egy vizsga abban nyilvánult meg, hogy egy adott útvonalat önállóan tudtak-e a segítő kutyáikkal teljesíteni. Jelen vizsgakörülmenyek ennél sokkal összetettebbek, valamint a kísérők által támogatottabbak.

III. A labrador retriever kutyafajta története, szerepe, mint vakvezető kutya

Az előzőekben már tettem említést a vakvezetésben alkalmazott kutyafajtákról. Érdekes tény, hogy az 1800-1900-as években több országban is alkalmaztak német spicc fajtájú kutyákat vakvezetésre, ami a fellelhető képek alapján valószínűsíthető, ez a kis-, illetve közepméretű spicc volt. (2.,3.kép) ([http7](http://www.preussenspitz.de/spitz-s-history/spitz-as-guide-dog/))

2. kép Jakob Birrer vakvezető kutyájával, 1847.
Forrás: <https://www.preussenspitz.de/spitz-s-history/spitz-as-guide-dog/>

3. kép Freya, vak úrnőjével, 1923
Forrás: <https://www.preussenspitz.de/spitz-s-history/spitz-as-guide-dog/>

Ettől a fajtától ma már a vakvezetés eltávolodott, jelenleg a világon mindenhol a labrador retriever a legelterjedtebben használt fajta.

Az 1920-as években megkezdődött a rendszerbe egységesített vakvezető kutyák kiképzése. Egyre több kutyát képeztek ki a világon, alkalmazkodva a változó világ kihívásaihoz. Olyan kutyára, kutya fajtára volt szükség, amely emberszeretettel, tanulási képességeivel, alkalmazkodásával, kezelhetőségével, tehát intelligenciájával és külső jegyeivel (testalkat, küllem, méret) leginkább szolgálatára lehet az embernek egy ilyen összetett segítő munka kivitelezésére.

2022-ben az angol International Guide Dog Federation (IGDF), a legnagyobb nemzetközi vakvezető kutyákat képző szervezet statisztikája alapján 35 országban 20291 vakvezető kutya

dolgozott látássérült emberek mellett, amelynek nagy része labrador retriever fajtába tartozó egyed volt (pontos adatok nem állnak rendelkezésre).

A 97 tagszervezet által közölt statisztikák alapján 2022-ben 7606 vakvezetésre szánt kölyök született, amelyből 4714 labrador retriever, 1427 pedig labrador retriever és golden retriever keverék volt. Ezekből a számadatokból is egyértelműen látható, hogy a vakvezetésben segítő kutyaként a labrador fajtát tenyésztik és alkalmazzák leginkább. ([http8](#))

A fajtát 1822-ben nevesítették, Kanadában, Új-Fundlandon dolgozó halászok mellett. Feladata az volt, hogy a hallal teli hálót a partra vonszolja a halászoknak. Ez a művelet halászcsonakokkal végrehajtva veszélyes lett volna, ezért elsődlegesen a kutya képességeit, mint pl. az együttműködési kedvét, erejét, irányíthatóságát, valamint egyéb testi adottságait és viselkedési jellemzőit (mint a vízszeretet) használták ki. Felfedezték jó apportírozó képességét, ami a kutya fajta Angliába érkezése után teljesebben ki igazán. Az angol nagybirtokosok is felismerték a labrador retriever kiváló tulajdonságait (kitartás, vízszeretet, apportírozó kedv és készség), amelyek kiválóan alkalmassá tették a szárnyasvad vadászatára is. 1870-ben kezdődött meg a fajta tudatos tenyésztése. (*Szinák, Veress 1984*)

1899-ben került sor az első – ma is működő szabályrendszerrel megrendezett – Field Trial vadászati versenyre, ahol hamarosan a labrador retriever fajtába tartozó egyedek bizonyultak a legeredményesebbeknek. 1903 körül alakult ki a fajtaleírás, megállapítását és rögzítését követően a fajta már kiállításokon is szerepelt. 1916-ban alapították meg az első fajtaklubot, hogy tudatos, a funkciót és a küllemi jegyeket egyaránt szem előtt tartva tovább nemesítsék és gondozzák ezeket a kiváló vadászkutyákat.

A fajtagondozó ország Nagy-Britannia, ahol az eredeti és deklarált tenyészcél egy olyan vadászkutya, amely a lövés utáni munkában, az elejtett vad felkutatásában, összeszedésében, valamint behozatalában segíti a vadászt. A II. Világháború után a fajta show és munkavonalra vált szét, amely vonalak napjainkban is élesen elkülönülnek. Vannak az úgynevezett Dual-Purpose vagyis kettős célú labrador retrieverek, amelyek mind a vadászati feladatok ellátására, mind küllemre – akár, mint kiállítási kutyák – megfelelnek. Ez gondos, odafigyelő és tudatos tenyésztési munkát igényel, amelyre manapság is nagy hangsúlyt helyeznek Nagy-Britanniában.

A fajtáról általánosságban elmondható, hogy erős felépítésű, rövid ágyékrésszel, széles koponyával, mély mellkassal, jól ívelt bordákkal, erős farral és hátulsó végtagokkal rendelkező kutyák. Egyedi jellemzőjük a tövénél vastag, vége felé vékonyodó úgynevezett vidra farok,

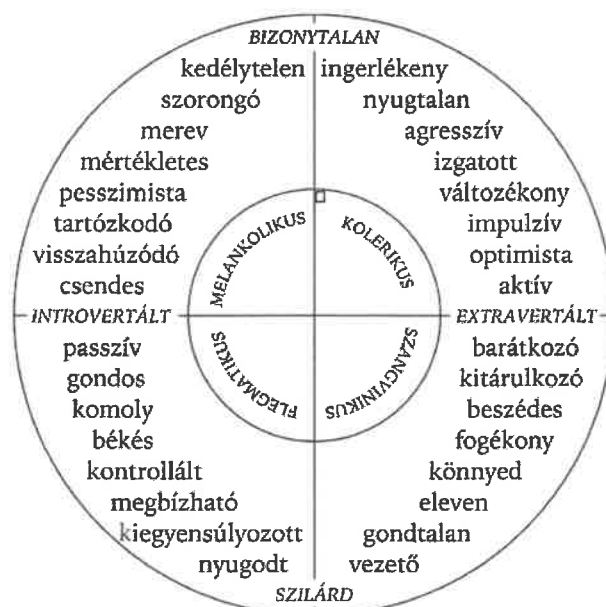
amely az úszásban segíti őket. Szőrzetük rövid, sűrű, vízlepergető, amely zord időjárási körülményeknek is ellenáll, különleges ápolást nem, csak rendszeres karbantartást igényel.

Puha szájúak, ami azt jelenti, hogy az elejtett vadat visszahozás közben nem sértik meg, nem roncsolják, amely tulajdonság jól hasznosítható a segítő kutyának történő kiképzés során.

A fajta kifejezetten sokoldalú, ezért a vadászat mellett olyan változatos munkák során alkalmazzák őket, mint a kábítószer-keresés, a vízi, kutató-mentés, a terápiás-, segítő munka és természetesen, mint vakvezető kutya. Emberszeretete, aktív életmódja, engedelmes, készséges és játékos tulajdonságai szinte bármilyen területre alkalmassá teszik.

A vakvezetésben a fenti tulajdonságokat mindig is szem előtt tartották, illetve tartják, hiszen egy vak embernek olyan társra van szüksége, aki minden területen támogatja őt. Nagyon fontos megjegyezni, hogy a látássérültnek is ki kell elégítenie segítőtársa igényeit, amellyel így egy egységet alkotnak a mindennapokban és így tudnak igazi társakká válni. Az egymásra utaltság, az együttműködés és a kölcsönös segítség elengedhetetlen eleme a vakvezető kutya és vezetője kapcsolatának. A fajtára sem az agresszió, sem a félnkség nem jellemző, ez bármilyen alkalmazás során kizáró ok. (Roslin-W.1969)

Mint korábban említettem, a fajtatiszta, egészséges, kiegyensúlyozott labrador retriever a Pavlov által kutyákra is felállított személyiség típusrendszer szerinti szangvinikus viselkedéscsoporthoz sorolható leginkább. (2. ábra)

2. ábra Viselkedéscsoport kategóriák
 Forrás:
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_a_lelektan_tortenete/ch05s02.html

Tisztán egy típusba nehéz besorolni egyes egyedeket, még egy almon belül – azonos szülőktől származó alomtestvérek esetén – is vannak egyedi eltérések, de a fajtára nem jellemzőek például

a kolerikus viselkedéssjegyek, amelyek birtokában kifejezetten nem is lenne alkalmas vakvezető munkára. A flegmatikus típusú kutyákból – megfelelő odafigyelés és nevelés mellett – szintén alkalmas vakvezető kutyák képezhetők. *(Rithnovszky 1961 c).*

A fentiekben felsorolt öröklődő tulajdonságaik, ösztöneik teszik a labrador retrievereket alkalmassá arra, hogy megfelelő szocializáció és képzés mellett mindenben támogassák a fogyatékkal élő embereket. A látássérült emberek nem feltétlenül kutyások, tehát nekik is meg kell tanulniuk egy kutyával együtt élni. Tudniuk kell, hogy mire van szüksége egy kutyának, hogyan kell kielégíteni az igényeit, biztosítani szükségleteit. Látóként nem tűnik kihívásnak itatni, etetni, sétáltatni, megfésülni vagy akár megsimogatni egy kutyát, de vakként egészen másként kell gondolkodni. Azt az egyszerű tény, hogy elfogyott a kutya elől az ivóvíz, vizuális érzékeik hiányában nekik tapintással kell érzékelniük, a hallás pedig csak bizonyos körülmények között ad ilyen helyzetben segítséget. Meg kell tanulniuk a kutyák alap egészségügyi ellátását, tisztántartását, mint például a rendszeres fül-, szem, vagy fogtisztítás. Itt a rendszerességen elég nagy hangsúly van, hiszen megfigyeléssel nem tudják ellenőrizni a kutyák testi épségét és egészségét. Az egyensúly kettőjük kapcsolatában nagyon fontos, az egymásra figyelés elengedhetetlen, a normálistól való eltérés észrevétele mind a gazda, mind a kutya részéről elvárt viselkedés. Látható, hogy egy vakvezető kutya és vezetője számára igen sok az együttélésből fakadó kihívás, de a labrador retriever fajta igen jól és könnyen alkalmazkodik. Képes felismerni vezetője gyengeségeit, érzékeny fajta a szó jó értelmében, így ezzel a tulajdonságával is támogatást nyújthat a segítségre szoruló személynek. Érzékenysége, helyzetfelismerő képessége az egyszerűnek tűnő napi megméréstésekben is meg kell nyilvánuljon.

A vak embernek mindezeket túl tudnia kell vezetnie a kutyáját, ő az irányító, a kutya „csak” támogatja. Ehhez szintén elfogadás és együttműködési készség szükséges a kutyától, az engedelmesség elengedhetetlen, hiszen ezen a vak ember élete is múlhat. A labrador retriever megfelelő odafigyelés, következetes nevelés mellett, ebben a tulajdonságában is kiemelkedő, hiszen jellemző rá a szót fogadás, a parancsteljesítés, melyet kiegyensúlyozottan, vidáman képes megoldani. Idegrendszere stabil, nem ijedős a környezeti hatásokat jól ki tudja zárni, feladatára koncentrálni, nehezen kizökenthető, ha mégis, abba rövid idő múltán visszaáll, ha arra szükség van.

Egy vakvezető kutyától elvárás, hogy munka közben csak a gazdájára fókuszáljon, őt vezesse. Bármilyen külső tényezőt, legyen az másik kutya, vagy ember, földre szórt élelem, furcsa vagy akár ijesztő hang-, vagy fényhatás, figyelmen kívül kell hagynia. Ezek a külső környezeti

hatások egy nem stabil idegrendszerű kutyának igen nagy kihívást, vagy akár megoldhatatlan feladatot jelenthetnek.

Fontos, hogy a megtanult szabályokat, sémákat betartsák és alkalmazzák, de legyen megfelelő intelligenciájuk adott döntés meghozatalára. Adódhat olyan helyzet, hogy a kutyának kell önállóan megoldania egy feladatot, amely váratlan, és fel kell ismernie azt, amikor az emberre nem, vagy csak korlátozottan számíthat. Ha vezetője utasítása veszélybe sodorná őket, például egy útfelbontás kerül eléjük, amit a vak ember nem lát, akkor a kutyának alkalmaznia kell az úgynevezett „értelmes engedetlenséget”. Ez azt jelenti, hogy az ember és saját testi épségének érdekében megtanul nem engedelmeskedni.

A munkája során a vakvezető kutya testmérete és megjelenése is releváns tényező. A labrador retrievert testalkata alkalmassá teszi arra, hogy gazdáját „megtartsa”, tudja enyhe húzással vezetni és akár hosszú távon is bírja a fizikai megterhelést. A vakvezető kutyának mindezek mellett nem szabad ijesztőnek vagy félelmetesnek tűnnie. A labrador retrieverek nagyon emberbarát állatok és többnyire nem váltanak ki ellenszenvet, félelmet az emberekből, még annak ellenére sem, hogy sok fekete színű dolgozik világtalan ember mellett. A fekete kutyák sokszor egyfajta félelmet generálnak, de a labrador retrieverek barátságos fejformájukkal, lógó fülükkel, mindig csóváló farkukkal talán kivételek ez alól is. Ahhoz azonban elég határozott megjelenésűek, hogy ne az legyen minden ember első gondolata, hogy szeretné őket megsimogatni. Az embereknek nem mindig egyértelmű jelzés, de ha a vakvezető kutyán rajta van a „munkaruhája”, tehát a vakvezető hám, akkor nem szabad sem megzavarni, sem indokolatlanul közel menni, vagy akadályozni. A kutya ilyenkor dolgozik és a vezetett személy, valamint a saját testi épségének megóvása érdekében nem koncentrálhat másra.

Ez egy ellentmondásos szituáció a labrador retriever esetében, hiszen a fajta egyedei nagyon szeretik az ember közelségét, igazi családi kedvencek és köztudott róluk, hogy jutalomfalattal bármikor elcsábíthatók. Nagyon következetes tanítással és neveléssel meg kell követelni a kutyától, el kell várni tőle, hogy ezeket a tulajdonságait csak a szabadidejében érvényesítse.

IV. A vakvezető kutyák kiképzési rendszere Magyarországon

a. Az intézmények és szervezetek szerepe

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szervezete (MVGYOSZ) Vakvezetőkutya-kiképző Központja Csepelen működik 1978 óta. 2018-ig több mint 800 kutya került kiképzésre és szerezte meg itt a szükséges vizsgát, mint vakvezető kutya. A csepeli kiképzőhelyről évente 12-15 kutyát tudnak szolgálatba állítani fogyatékos emberek mellé. (*http9*)

A kiképzés minden magyarországi intézményben hasonlóan zajlik, Vitéz Lovag Rithnovszky János erőszakmentes, rávezetési technikáját alapul véve, de továbbfejlesztve svájci és angliai tanulmányok tapasztalataival. A kiképző szervezetek a kutyák kiképzésén túlmenően a leendő látássérült gazdának is útmutatást adnak ahhoz, hogy megfelelően tudják tartani, kezelni kutyájukat. Bár Németországban segédeszközként van nyilvántartva a vakvezető kutya, hazánkban inkább társként ismerik el. (*http10*)

Az intézmények szerepe a tenyésztéssel indul és a kutya élete végéig tartó utógondozásával zárul. Egy szervezet által kiképzett kutya mindig az adott intézmény tulajdona marad, szolgálatának leteltével a szervezet feladata a nyugdíjazott kutya további megfelelő színvonalú életének biztosítása. A segítő kutyákat fogyatékos gazdájuk felügyelete alatt is rendszeresen ellenőrzik, ha nem megfelelő körülményeket észlelnek, vagy bármilyen okból kifolyólag nem működik a kapcsolat kutya és ember között jogosultak a kutyát visszavenni, róla a továbbiakban gondoskodni.

A saját tenyészetekben a megfelelő tenyészszuka és a fedező kan kiválasztására nagy hangsúlyt helyeznek. Szem előtt kell tartani, hogy mind alkatilag, mind idegrendszerileg egészséges, az ismert örökletes betegségektől és káros tulajdonságoktól lehetségesen mentes tenyészpárt válasszanak, hogy az utódok, munkájuk során minél sikeresebbek és hatékonyabbak legyenek. A korábban már említett „The Seeing Eye” szervezet Amerikában 2002-ben nyitotta meg saját teljeskörű szolgáltatást nyújtó tenyésztési központját, ahol elsődleges céljuk az egészséges, jól szocializált kölyökkutyák kezdeti nevelése, a tenyészszukák foglalkoztatása, kezelése. (*http11*) Sajnos a labrador retriever fajtának is vannak örökletes eredetű betegségekre való hajlama.

Ilyen betegségek lehetnek (a teljesség igénye nélkül):

- prcd – progresszív pálcika csap degeneráció, késői megjelenésű szembetegség
- csípőízületi diszplázia, könyökízületi diszplázia,
- izomdystrophia, (X ivari kromoszómához kötötten, recesszíven öröklődik)

- centronuclearis myopathia (CNM, 2-es típusú izomrosthiány)
- obesitas/adipositas (ADI, elhízás) (Zöldág 2021)

A tenyésztők – jelen esetben a kiképző szervezetek – felelősek azért, hogy csak egészséges (adott betegségekre, vagy betegségcsoportokra szűrt) egyedeket emeljenek be a tenyésztési programba, minél kisebb esélyt adva az esetlegesen beteg utódok születésének. A magyarországi gyakorlatban a fedezőkanok kiválasztása okoz inkább nehézséget, mert a kiképző szervezetek jellemzően nem saját tulajdonban álló kutyákkal fedeztetnek, így az adott kutya jellemzőit nem ismerhetik mindenre kiterjedően. Éppen ezért, őket is előzetes állapotfelmérés után vonják csak be a tenyésztési programba. A vakvezető kutyák megfelelő testméretére, küllemére és alkatára már tettem utalást, ez a fedező kanok kiválasztásánál is fontos tényező, leginkább akkor, ha a tenyésztésre szánt szuka idegrendszere, temperamentuma ideális, viszont kisebb méretű a fajtaleírásban megfogalmazottnál. A jelenlegi labrador retriever állományban ez sajnos előfordul. Ilyenkor például feltétel az apaállatnál, hogy lehetőleg a fajtaleírásban meghatározott méret (marmagasság) felső határán legyen, ezzel lehetőleg javítva a kölykök méretbeli tulajdonságait, így a kölykök nagyobb eséllyel lesznek megfelelő méretűek a vakvezetéshez. A kan kutya felépítésének, külső megjelenésének kiválónak kell lennie, ahhoz, hogy feltételezni lehessen alkalmasságát. A szülők ismert fenotípusa és vélelmezett genotípusa nem jelent 100%-os garanciát a munkában való sikerre, a rekombináció és a környezeti hatások által előhívott tulajdonságok az utódokban fognak megjelenni és megnyilvánulni. (Zöldág 2020).

Arra is van példa, hogy civil felajánlásból érkezik egy kutya, akit kiképzésre szánnak. Ilyen esetekben szintén előzetes állapotfelmérés szükséges a képzés megkezdéséhez és csak akkor kerülhet be a programba egy kutya, ha minden feltételnek eleget tesz. Az első feltétel, hogy maximum egy-másfél éves legyen, így kora ideális a kiképzés megkezdéséhez.

Tehát a szervezetek első feladata a tudatos tenyészpár kiválasztása. A vemhesség figyelemmel kísérése, az anyakutya ellátása, segítése az ellésnél.

A megszületett kölyköket tesztelik a Volhard-kölyöktesztet alapul véve. (3-6 napos korban és 6 hetes korban). A dolgozat további részében ismertetem a hámrézkénységet, azonban itt is említést kell tenni róla. Ez egy öröklődő sokgénus tulajdonság, és már ezeknél a teszteknel is vizsgálják a megszületett egyedek lehetséges érintettségét. A Volhard-tesztnak ([http12](http://12)) van egy érintés érzékenységre vonatkozó pontozása, de a vakvezetésre szánt almoknál ezt kiegészítik azzal, hogy már az első teszt alkalmával egy egészen apró hámot is feltesznek a kölykökre. Már

ebben az életkorban (pár napos, pár hetes) megfigyelhető a vizsgált kutyán, ha nem megfelelően reagál, például lefagy az eszköztől.

A kölyökkutyák fejlődéséhez nagymértékben hozzájárul az ideális környezet, és annak a megismerése. Ingergazdag környezetben nevelik a kölyköket és fejlődésüket az úgynevezett „Szuper Kutya Program” alkalmazásával is elősegítik. Ezt a gyakorlatsorozatot, amelyet az amerikai hadsereg fejlesztett ki, eredetileg a katonai célra használt kutyákra tervezték. Ennek lényege, hogy öt különböző gyakorlatot alkalmaz, amellyel a kölyök idegrendszerét stimulálják annak érdekében, hogy korábban és alaposabban aktivizálják azt, mint ahogy az ennek hiányában megtörténne. (*http13*). Már korai időszakban elkezdődik a kutyák szobatisztaságra nevelése és az utcai zajokhoz szoktatása is. Ezen időszak alatt megismerik a kölyök habitusát, amely szükséges ahhoz, hogy az adott egyedet a legmegfelelőbb közegben tudják felnevelteni.

Amikor a kölyök a 8 hetes kort eléri, nevelőszülőkhöz kerülnek, a kölyöknevelési program keretében. A kiskutyák nevelőszülőknél töltik életük első évét, ahol szocializálódnak, megismerkednek a rájuk váró kihívásokkal. A kihelyezett tanoncok családban nőnek fel, aminek aktív résztvevői kell legyenek. A nevelőszülők feladata, hogy nyugodt, kiegyensúlyozott kutyák kerüljenek vissza a szervezetekhez. Ebben az időszakban kell megismerkedniük a tömegközlekedési eszközökkel, az utcai sétákkal, más kutyákkal és emberekkel. Itt kell elsajátítaniuk az alapvető viselkedési normákat és az alap engedelmességi feladatokat. Ezt tehetik a kiképző szervezet saját kiképzői által szervezett oktatásokon, vagy megadott feltételek mellett egyéb kutyaiskolai képzésen is részt vehetnek, s a vakvezető képző szervezet beleegyezésével.

A nevelőszülők kiválasztása egy folyamat, ahol interjúztatják a jelentkezőket. Ez egy többlépcsős, mindenre kiterjedő eljárás. Az átmeneti gazdákat megismertetik a rájuk váró feladatokkal, de az árnyoldalakkal is. Telefonos és személyes találkozás, beszélgetés után – ha megfelelő hozzáállást és körülményeket tapasztalnak – akkor kiválasztják a hozzá illő kutyát. A nevelőszülőket a kutyakiképző szervezetek egy induló „csomaggal” látják el, amely tartalmaz minden olyan információt, feladatot, amelyet, mint a kutya átmeneti gazdája, el kell végezniük. El kell fogadniuk, hogy ez bizony egy munka, amely kötelezettségekkel jár. Két havonta ellenőrzik a kutya fejlődését és rendszeresen szerveznek foglalkozásokat a kutya-gazda párosnak, ahol további segítséget nyújtanak a nevelésben. Egyedi problémák megoldását, tehát differenciált oktatást is kapnak azok a nevelők, akiknek erre igényük van, illetve, ha az alapvető

feladatokat nem tudják ellátni a kutyával (például nem száll fel magas platós járműre). Ennek lehet oka a nem megfelelő tanítás, tapasztalatlanság a nevelő részéről, így ehhez minden támogatást megkapnak, hogy tovább tudják nevelni a kutyákat. Az ő munkájuk elengedhetetlen a szervezetek számára, de az is fontos, hogy minél kevesebb hibával történjen meg ez az átmeneti nevelés. A kölyökkutyák szobatisztaságra nevelése folytatódik a nevelőszülőknél. Ehhez kapcsolódó engedelmisségi tényező, hogy a kutyákat meg kell tanítani vezényszóra üríteni, valamint vakvezető hámban sem végezheti el a dolgát, ehhez is hozzá kell szoktatni. A nevelőszülők már hámban dolgoznak a növendék kutyákkal, ezzel is előkészítve Őket arra, hogy ennek a munkaeszköznek a viselésével együtt kell élniük és máshogy kell viselkedniük.

Itt szeretnék kitérni a kutya-gazda párosításra – mint szervezeti feladatra. Ezalatt azt értem, amikor a kiképző szervezetek, az előbbiekben leírtak szerint, megismerik az általuk kezelt kutyákat és kiválasztják a hozzá leginkább illő igénylőt (fogyatékos embert). Vakvezetőkutya igénylő csak olyan látássérült lehet, aki képes fehér bottal megfelelően közlekedni, képességei, környezete alkalmassá teszik Őket kutyával való együttélésre. Ennek megítélésére a szervezetek együttműködnek egymással a Vakok Állami Intézetének Elemi Rehabilitációs Centruma az az intézet, aki az igénylő státuszát meg tudja ítélni. ([http14](http://14))

b. A kiképzés folyamata és szakemberek bevonása

Az egy év körüli kutyák visszakerülnek a központokba és megkezdődik a kiképzésük. Ha a nevelőszülőknél töltött idő alatt kiderül, hogy akár egészségügyi vagy bármely más okból alkalmatlannak nyilvánítják a programban való részvételre, akkor az intézmény felelőssége a növendék kutyának megfelelő otthont találni, a kutyáról a továbbiakban gondoskodni.

Amikor visszakerül az intézménybe a kutya egy általános egészségügyi szűrésen és állapotfelmérésen esik át. Ez magában foglalja annak a vizsgálatát, hogy milyen minőségű engedelmes munkát, feladatokat tud végrehajtani, hogyan igazodik el az utcán, mutat-e nem kívánatos reakciókat zajokra, eszközökre, emberekre, más kutyákra, helyzetekre. Ha az elsődleges „állapota” megfelelő a kutyának akkor folytatódik a tanulása, tanítása. Ezen kiképzés alatt elemeket, blokkokat tanítanak meg a kutyáknak, ahol adott feladathoz, adott megoldást tudnak végrehajtani. A járdaszegélynél meg kell állnia, jelezve a látássérültnek, hogy oda érkeztek és ha vezetője úgy ítéli meg, hogy átkelhetnek az úton akkor arra utasítást ad a

kutyának, elindulhat. Minden járdaszegélyt fel kell ismernie a kutyának, ami gyakran nehéz feladat, mert „Magyarországon nincs két egyforma”. (Rózsa K.MVGYOSZ)

A képzést látó oktatóval kezdi meg a kutya. Ha megtanulta a szükséges elemeket akkor kezdődik meg a munkának azon része, amikor a vezetője eltakarja a szemét és a kutyának fel kell ismernie a helyzetet, gondolkodnia kell, alkalmazni az addig tanultakat. Ezért is fontos, hogy túlzott engedelmességre nem szabad megtanítani a vakvezető kutyákat, mert azzal kezdeményező készségüket eltompíthatjuk.

Ebben a tanulási időszakban is ki kell emelni a Labradorok hajlandóságát az újdonságok megismerésére. Magasfokú tanulási képességeikre, amelyek jelentőséggel bírnak a kiképzés során. A Labrador fajtának megfelelési kényszere van az ember felé, amelyet a kiképzők kihasználnak – a szó jó értelmében – annak érdekében, hogy a megoldókulcsokat – amiket meg kell tanulniuk - testre szabottan alkalmazzák mind a kiképzőjük, mind leendő gazdájuk felé.

Azt, hogy mire is kell megtanítani őket a jogi háttér és a vizsgarendszer ismertetésével szeretném bemutatni. A vakvezető kutya a segítő kutyák közé tartozik, így az őket szabályozó általános rendszer szerint kell eljárni kiképzésüknél, vizsgáztatásuknál, munkába állításuknál. A szabály és vizsgarendszer általánosságban írja elő a követelményeket. Ezek betartása és alkalmazása mellett minden esetben figyelemmel kell lenni a kutyára, mint érző lényre és egyéniségére. A fogyatékos emberrel való párosításnál is nagy szerepe van annak, hogy a kiképzett kutyát mélyrehatóan megismerjük.

c. Alkalmazott jogi háttér

A segítő kutya kiképzését, vizsgáztatását és alkalmazását Magyarországon A 27/2009. (XII. 3.) SZMM rendelet szabályozza. Ez a rendelet fogyatékosággal élő személyek segítő kutyáinak jogállását, kiképzési és vizsgáztatási folyamatát, valamint azoknak a szervezeteknek a kötelezettségeit és jogait tartalmazza, amelyek a segítő kutyák kiképzésével és alkalmazásával foglalkoznak. Célja, hogy biztosítsa a fogyatékosággal élő személyek számára a segítő kutyák által nyújtott támogatás magas színvonalát, valamint szabályozza a kutyák kiképzésének és alkalmazásának folyamatát, hogy az érintettek számára egyenlő esélyeket és jobb életminőséget garantáljon.

Főbb pontok a rendeletről:

- amely elsődlegesen definiálja a fogyatékossgal élő személy, a segítő kutya, a gazda és más kulcsfontosságú fogalmakat.
- Részletezi a különböző típusú segítő kutyákat, mint például vakvezető, mozgáskorlátozottakat segítő, hangot jelző, rohamjelző és terápiás kutya.
- Kitér a szervezetekre, amelyek végezhetnek kiképzést, miszerint megfelelő dokumentációval és szakképzett kiképzőkkel kell rendelkezniük.
- Megállapítja, hogy a segítő kutya kiképzését lezáró vizsgát kizárólag akkreditált vizsgálbizottság előtt lehet lebonyolítani.
- Előírja, hogy a segítő kutyáknak külön jelzéssel kell rendelkezniük, ami azonosítja őket, valamint a kutyát kiképző szervezetet (logó feltüntetése).
- A rendelet tisztázza a kiképző szervezetek, gazdák és segítő kutyák jogait és kötelességeit, beleértve a kutyák nyilvános helyeken való tartózkodásának szabályait is.
- Szabályozza a segítő kutya átadásának folyamatát, beleértve az átadási szerződést és a szavatossági kötelezettségeket.
- A rendelet azokra a szabályokra is kitér, amelyek az alkalmazásból kivont segítő kutyákra vonatkoznak.

(http15)

d. Vizsgarendszer

A vakvezető kutyák vizsgaszabályzata, két fő részből áll:

- 1) Engedelmességi vizsgából.
- 2) Közlekedésbiztonsági vizsgából.

Meghatározza az alapvető követelményeket, amelyeket a vizsga során - a vizsgázó személy egyéni képességeit is figyelembe véve – végre kell hajtani. A vizsgáztató testület állapítja meg a vizsga helyszínét és annak pontos lebonyolítást a segítő kutyákra vonatkozó általános vizsgáljárásrend szerint. Célja a vakvezető kutya megbízhatóságának, engedelmességének a

vizsgáló önálló közlekedési képességének értékelése, elkerülve a vizsgáló fogyatékos állapotának iskolás szemléletű értékelését.

Engedelmességi vizsga

A vizsga látó vezetővel történik, és különböző helyzetekben vizsgálja az alapengedelmességet, például pórázon vezetést, testhelyzetek (ül, fekszik, áll) kontrollálhatóságát, végrehajtási készséget, helyben maradást, szabadon sétáltathatóságot, behívhatóságot, valamint az ismerős emberekkel való interakciókat.

A feladatok végrehajtását különböző, arra alkalmas helyszíneken kell végrehajtani például bevásárlóközpont és annak környéke, vagy más, a kiképző által megfelelőnek ítélt terület.

A vizsga értékelése „megfelelt” vagy „nem felelt meg” besorolást kap az egyes feladatok megfelelőségét alapul véve, a vizsgabizottság tagjai által. A vizsga akkor értékelhető eredményesnek, ha minden feladatra a vizsgázatok többsége „megfelelt” minősítést adott, és a feladatok legalább 80%-a esetében egyetlen vizsgázató sem adott „nem megfelelt” értékelést.

Közlekedésbiztonsági vizsga

A vizsga során a vizsgáló kutyájával egy előre összeállított és a vizsgabizottság által jóváhagyott útvonalat teljesít önállóan. Az útvonal körülbelül 40 perc hosszú, és lehetőséget biztosít a vizsgáló és a kutya önálló közlekedési képességének értékelésére mind gyalogosan, mind tömegközlekedési eszközökön. A vizsgálónak bizonyítania kell, hogy kutyájával hatékonyan és biztonságosan képes közlekedni anélkül, hogy mások számára indokolatlan kellemetlenséget vagy veszélyt okozna.

A vizsga 24 közlekedésbiztonsági elemet tartalmaz:

1. A jármű megállójának megtalálása, jelzése.
2. A járműre szállás, elhelyezkedés.
3. Az utazás tűrése.
4. A leszállás módja – biztonságos leszállás.
- 5. Járda fellépő jelzése.**
- 6. Járda vége lelépő jelzése.**
- 7. Úttesten való átkelés.**
8. Felfelé lépcső jelzése, felfelé lépcsőn közlekedés.
9. Lefelé lépcső jelzése, lefelé lépcsőn közlekedés.
10. Szűkületen való áthaladás.

- 11. Távtartás oldalakadályoktól.**
- 12. Alacsony akadályok leküzdése.**
- 13. Magas akadály jelzése (maximum 1 m magasságig).
- 14. Akadály kerülése.
- 15. Mozgó járművekkel szembeni viselkedés.**
- 16. Emberek közötti viselkedés, kikerülésük.**
- 17. Zebra megtalálása.
- 18. Ajtó megtalálása, jelzése (be- és kifelé is) ajtón áthaladás.**
- 19. Idegen kutyák iránti közömbösség vezetőmunka közben.
- 20. Viselkedés zárt térben, magasban.
- 21. Talált élelem megtagadása utcán, étteremben stb.
- 22. Irányító parancsok általános elfogadása.
- 23. A kutya általános magatartása, magabiztossága.**
- 24. Váratlan helyzetek megoldása.**

(http16)

A vizsga során a vizsgáló személy szóbeli segítséget kérhet járókelőktől vagy a vizsgabizottság elnökétől, és pihenőidő is beiktatható egészségi állapot függvényében. A vizsgahelyszín kiválasztásakor, az útvonal megállapításakor figyelembe veszik a látássérült lakókörnyezetét, mindennapi tevékenységeit. Az Őt vezető kutyának leginkább ezeket kell megtanulnia, hogy biztonsággal tudjanak közlekedni a vak ember munkahelyére, vagy egyéb célállomásra. Ez meghatározza azt is, hogy a 24 pontból álló vizsgakövetelmény nem minden esetben teljesíthető, de van 10 kötelező elem, (kulcselem) amely elengedhetetlen a sikeres vizsgaeredményhez: 5; 6; 7; 11; 12; 15; 16; 18; 23; 24;

A kiképzés során mind a 24 elemre fel kell készíteni a kutyát, de az irányítás továbbra is a gazda, a fogyatékos ember kezében van. A kutya meg tudja találni a buszmegállót, de hogy melyik buszra kell szállniuk, azt a vezetőjének kell tudnia, itt – ha egyedül közlekedik a kutyával – látók segítségét kell kérnie. Korábban említettem, hogy a járdaszegélyek azonosítása nem egyszerű feladat, mivel nagyon különbözőek lehetnek. Ezt és egyéb más feladatot, például különböző ajtók felismerését általánosítással tanítják meg a kutyának. Erre azért van szükség, mert egészen másképp néz ki egy lakás bejárati ajtaja, egy bevásárlóközpont fotocellás üvegajtaja vagy a piacon a hőzáró függöny. A járdára fel-, és lelépésnél térelemek felismerésére, mint általánosított felületek, tanítják a kutyákat. Ezekre akkor kerülhet sor, ha minden helyzettel találkozik a kutya a kiképzése során, minden típusú közlekedési eszközhöz hozzá van szoktatva,

ha felismeri a különböző akadályokat, amelyeket kerülnie kell. Ehhez a széleskörű ismeretanyag megtanuláshoz, sok időre, energiára és odafigyelésre van szükség a kiképzők, illetve az első évben a nevelők részéről. A képzés körülbelül hat hónapig tart, hétköznapiakon zajlik az oktatás. Kezdetben kevesebb, majd a kutya terhelhetőségének növekedésével, egyre több időt tölt munkával. Jellemzően a kiképző otthonában él a kiképzés ideje alatt, az Ő otthoni körülményei között folytatódik a nevelő szülőknél megkezdett szocializáció is.

V. A nemzetközi vakvezető kutyák kiképzési rendszere

Az egyik nagy szervezet, amely az európai országokban működő vakvezető kutyakiképző intézményekkel koordinál a 2003-ban alakult European Guide Dog Federation (EGDF), székhelye Belgiumban van. Jelenleg 29 országból 58 taggal rendelkezik. Magyarországról az Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége (MVGYOSZ) képviselteti magát soraikban. Céljuk, hogy egységet képezzenek az Európai vakvezető kutyakiképzésben, a minőségre helyezve a hangsúlyt.

A másik – korábban már említett – nemzetközi szervezet az IGDF, 1989-ben alakult, székhelye az Egyesült Királyságban található.

a. Összehasonlítás más országok rendszereivel – az IGDF tagországok adatai alapján

Fontosnak tartom, hogy más országok rendszereit is röviden bemutassam. Ezért összeállítottam egy táblázatot, ahol Magyarországon kívül 7 ország kiképzési rendszerét foglaltam össze 9 alapismérv alapján:

1. táblázat Forrás: saját szerkesztés

	Magyarország	Németország	Nagy Britannia	USA	Kanada	Ausztrália	Japán	Izrael
IGDF tagság (országonként)	1	4	2	14	4	8	9	1
Saját tenyésztési program	van	van	van	van	van	van	van	nincs
Nevelőszülőknél elhelyezés (8-10 hetes kortól)	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Pozitív kiképzési módszerek/klikkeres tanítás	√	√	√	√	√	√	√	√
Egészségügyi szűrés/rendszerez ellenőrzés	√	√	√	√	√	√	√	√
Párosítás / összeszoktatás időtartama (kb.)	6-8 hét	3-4 hét	2+3 hét	4 hét	2-3 hét	4 hét	2-4 hét	3-4 hét
A kutya kora kihelyezéskor (kb.)	18 hó	18-24 hó	18-24 hó	18-24 hó	18-24 hó	15-18 hó	12-24 hó	18-24 hó
Örökös szervezeti tulajdon	√	√	√	√	√	√	√	√
Legnépszerűbb fajta	Labrador	Labrador	Labrador	Labrador	Labrador	Labrador	Labrador	Labrador

A táblázatból látható, hogy nagyon hasonlóan működnek a kiképző szervezetek a világ minden táján. Az IGDF tagságot azért tartottam fontosnak megjelölni, mert ezen a szervezeten keresztül zajlik az országok közötti kommunikáció, a kutatások a fejlesztések egyeztetése a tagországok és a különböző intézmények között.

Szinte minden országban van saját tenyésztési program, ami nagyfokú elhivatottságot jelez a segítő kutyák fajtagondozásában.

Minden országban (az itt meg nem jelentettekben is) van nevelési program, amit minden szervezet támogat, a sikeres előnevelés érdekében a nevelőszülőket körültekintően választják ki.

Ahol kis mértékű eltérés található, az a fogyatékos emberrel való párosítás/összeszoktatás időtartamában mutatkozik meg. Ennek oka, hogy hazánkban például a vizsgára való felkészítési időt is az összeszoktatás időszakába számolják a szervezetek. A többi országban a megjelölt 2-4 hét az az időtartam, amikor a kutya kiképzője felkészíti a leendő gazdát a kutyával kapcsolatos minden apró részletre.

A sikeres összeszoktatás után a kihelyezés Ausztráliában és Japánban következik be a legkorábban. Ennek oka a speciális kiképzési rendszer, amikor is a látássérülteknek lehetőségük van arra, hogy intézményi körülmények között, az összeköltözést megelőzően már részt vehessenek a kutya tanításában ezáltal megismerve a kutyát és a rájuk váró feladatokat.

A megtanulandó feladatok is szinte minden országban ugyanazok a hangsúly azon van, hogy sikeres egységet alkossanak és a kutya minél több helyzetet felismerve támogassa a látássérültet. Az alap vizsgafeladatokon túlmenően egyedi igények szerint tanítják a kutyákat, az egyénre szabott differenciált feladatokat aszerint is alakítják, hogy a gazdához szoktatás időtartama alatt milyen igények merülnek fel.

Hosszú évek tapasztalatai után, különböző kutyaajtákkal végzett kísérletek alapján választották a labrador retrievert leggyakrabban alkalmazott vakvezető kutyának. A kiképző szervezetek véleménye szerint a fajta nemcsak, hogy a legjobb eredményeket éri el a vizsgákon, de különösen sokféle emberi személyiségjegyet is elfogad, magas a hibatűrése, sőt, a gazda hibáit részben képes kompenzálni. Barátságos, érdeklődő és társaságkedvelő természete miatt ez a fajta az ideális kutya a látássérült emberek mellé. (*http15*)

VI. Hámérzékenység

a. Általános információk a vakvezető kutyák hámérzékenységéről

A vakvezető kutyák speciális hámot viselnek munkavégzés közben. Ehhez való szoktatásuk már növendék korban megkezdődik. Annak tanítása, hogy mit szabad és mit nem, amikor viselik a vezetőhámot, a nevelőszülők és később a kiképzők feladatai közé tartozik. A vezetőhámra a kutyának félelem nélkül bele kell bújnia, türelmesen megvárni amíg azt biztonságosan rögzítik, amelyet pozitív megerősítéssel tanítanak meg nekik. Ez a fajta hám nem túl kényelmes a kutyák számára és a hozzákapcsolódó fogantyút – amely a látássérült kezében van közlekedés közben – a hátára engedik amikor az nincs használatban. Ha a hám viselése során negatív érzelmeket társít az eszközhöz a kutya, nem szívesen veszi fel, vagy felveszi, de észrevehetően kellemetlen számára a viselése, akkor hámérzékenységről beszélünk. Ez az érzékenység többszintű, van olyan kutya, akinél nagyon enyhe és könnyen oldható a hám okozta stresszből, de van olyan is amelyik teljesen bepánikol és képtelen bármit csinálni, nem dolgozik, már attól, ha meglátja a hámot. Létezik olyan fajta reagálás, amit a kutya kifejezetten viselés közben mutat, tehát belebújik a hámra, de abban a pillanatban ahogy hozzáér lefagy és nem mozdul.

Ez egy olyan tényező, amelynek megléte esetén a vakvezetésre szánt kutya kiesik a programból, kiképzésre alkalmatlannak minősítik. Nem ez a vezető probléma amiért egy labrador - vagy más erre a szolgálatra szánt fajta - kiesik a képzés alól ezért erre vonatkozóan kevesebb fellelhető vizsgálat van. Maga a hám viselése – nem vakvezető hám – is okoz problémát egyes egyedeknél, de ami ennél a feladatellátásnál előkerülő hozzáadódó probléma az a kutyát, a látássérülttel „összekötő” fogantyú. Az együtt közlekedés során többször előfordul olyan helyzet, amikor a fogantyút a kutya hátára kell fektetni. Ezt a fogantyút felvételkor és pihenőidőben sem csatolják le a kutyáról, hanem ráengedik a hátára, ami egyes kutyáknál nagymértékű érzékenységet vált ki. Az International Working Dog Registry (IWDR) megvizsgálta ezt a problémát és súlyosságát öt fokozatban értékelte az alábbiak szerint:

2. táblázat

Saját szerkesztés. Forrás: <https://www.iwdr.org/master-knowledge-base/13-harness-handle-on-back-sensitivity/>

Reakció	Nincs	Nagyon enyhe	Enyhe	Mérsékelt	Súlyos
Vizsgálat tárgya					
Hátsó rész leengedése, amikor a háms fogantyúja a hátán fekszik	A kutya nem mutat semmilyen testrész leengedést, amikor a háms fogantyúja a hátán fekszik, szemben azzal az állapottal, amikor nincs rajta a fogantyú.	A kutya kezdetben nagyon enyhe guggolást mutat, legfeljebb egy negyeddel alacsonyabban lehajolva, mint normál sétálási magassága, amikor a háms fogantyúja a hátára van engedve munka közben. Néhány perc alatt alkalmazkodik, majdnem természetesen folytatja a sétát.	A kutya kezdetben enyhe guggolást mutat, legfeljebb felére lehajolva normál sétálási magasságának, amikor a háms fogantyúja a hátára van engedve munka közben. Néhány perc alatt alkalmazkodik, majdnem természetesen folytatja a sétát.	A kutya kezdetben közepesen erős guggolást mutat, nagyon mélyen lehajolva a földre, és mélyen guggolva sétál, de néhány perc alatt alkalmazkodik munka közben és majdnem természetesen folytatja a sétát.	A kutya súlyosan guggol, nagyon mélyen lehajolva a földre és mélyen guggolva sétál a térdével néhány centiméterre a földtől, amikor a háms fogantyúja a hátán fekszik. A háms fogantyúhoz való alkalmazkodása a hátán nagyon lassú.

A fenti értékeléshez hasonló, egy 1- től 5-ig tartó skálán (1=nem érzékeny; 5=súlyosan érzékeny) vizsgálatot végeztünk az MGVYOSZ Vakvezetőkutya-kiképző Központ tenyésztési programjában született kölykökről. Ez a vizsgálat 41 vakvezetésre szánt egyed hámrészérzékenységét vizsgálta. (1.sz. melléklet). A 4-es és 5-ös pontszámra értékelt kutyákat kiképzésre alkalmatlannak minősíti a szervezet:

A vizsgált kutyákból:

16 kutya 1-es értékelést kapott, azaz gond nélkül dolgozott a hámban.

16 kutya 2-es értékelést kapott, azaz enyhe fizikai tünetet mutatott, ami pillanatnyi állapot, jól oldható, dolgozott a hámban.

8 kutya 3-as értékelést kapott, azaz közepes fizikai tünetet mutatott, sok oldással tudja csak a hámat elviselni, de még képes volt benne dolgozni.

1 kutya 4-es értékelést kapott, azaz lefagyott, nem volt oldható semmivel, nem tudott a hámban dolgozni.

A vizsgált egyedek közül jelen esetben egyik sem kapta a legrosszabb 5-ös pontszámot, azaz pánikrohamot egyik kutya sem mutatott.

b. Hámérzékenység tulajdonság öröklődhetősége

A hámérzékenység kritikus szempont a vakvezető kutyák kiválasztásakor. Ez a sokgénis tulajdonság öröklődik, ezért párosítás megtervezésénél figyelembe kell venni. Az előzőleg leírt vizsgálatot három fedezőkan utódaira végeztük el. A 41 utódból egy – aki 4-es minősítést kapott – kiesett a programból, nyolc utód esetében 3-asra értékelték hámérzékenységüket, azaz plusz munkát igényel a kiképzésük, így véleményem szerint a fedezőkanok további tenyésztésben tartatás felül kell bírálni.

A fedezőkanok tenyészértékének becslését az utódok/ivadékok saját teljesítménye alapján számítással végeztem el. (3.ábra) (2.sz. melléklet). Két kan esetében (Pongó és Légyszi) negatív, míg a harmadik kan (Danny) esetében pozitív tenyészérték eredmény született. Jelen esetben ezek az eredmények azt jelentik, hogy a negatív eredményt produkáló kanon javítják az állományt, a pozitív értéket hozó kan pedig rontja az utódok teljesítményét.

3. ábra Forrás: saját szerkesztés

Tenyészérték becslés az ivadékok teljesítménye alapján	
$TE = (2 \cdot n \cdot h^2 / 4 + (n-1) \cdot h^2) \cdot X_{\text{őátlag}} - X_{\text{vátlag}}$	
Pongó	- 2,61 $(2 \cdot 20 \cdot 0,36 / 4 + (20-1) \cdot 0,36) \cdot 1,85 - 2,1$
Danny	2,94 $(2 \cdot 15 \cdot 0,36 / 4 + (15-1) \cdot 1,85) - 1,47$
Légyszi	- 0,43 $(2 \cdot 6 \cdot 0,36 / 4 + (6-1) \cdot 1,85) - 2$

A tenyészték becsléshez szükség van az öröklődhetőségi érték (h^2) kimutatására. Ennek a mutatónak a kiszámításához a rendelkezésemre álló egyed szám nem volt elegendő, ezért egy korábbi tanulmány (GEB,2019, nem publikált) kiszámolt öröklődhetőségi értékét ($h^2=0,36$) vettem alapul számításaimban.

Ahhoz, hogy a kapott, becsült érték megbízhatósága értékelhető legyen ki kell számolni a „b”, azaz a megbízhatóság értékét. (4.ábra) Ennek értéke 0,7 vagy afeletti eredmény esetén megbízhatónak minősül (Fazekas N.,2023)

4. ábra Forrás: saját szerkesztés

Megbízhatóság					
	$b = \sqrt{\frac{n \cdot h^2}{4 + (n - 1)h^2}}$				
b=	20*0,36 7,2	4+(20-1)*0,36 10,84	7,2/10,84 0,664206642	$\sqrt{0,664207}$ 0,81	megbízható
Pongó					
b=	15*0,36 5,4	4+(15-1)*0,36 9,04	5,4/9,04 0,597345133	$\sqrt{0,597345}$ 0,77	megbízható
Danny					
b=	6*0,36 2,16	4+(6-1)*0,36 5,8	2,16/5,8 0,372413793	$\sqrt{0,372414}$ 0,61	nem megbízható
Légyszi					

A vizsgálatba kizárólag labrador retriever kutyák teljesítményét értékeltük. A 36%-os h^2 mutató azt jelzi, hogy a hámréékenység az utódokban nagymértékben öröklődik. Ezért az állományt rontó fedezőkant a további tenyésztésből ki kell vonni. A vakvezetésre alkalmas kutyák előállításához gondos munka szükséges, aminek feltétele, hogy genetikai tulajdonságaikat javítsák, ezzel előrevetítve a minél magasabb arányát annak, hogy szolgálatba tudják állítani őket, hogy egy látássérült ember életminőségét javítani tudják.

VII. Összefoglalás

Dolgozatom első részének témája a labrador retriever sokoldalúságának bemutatása, annak vizsgálata, hogy miért az ebbe a fajtába tartozó egyedek a legsikeresebb segítő kutyák világszerte. A segítő kutyákon belül a vakvezető kutyák feladatait, a feljüket támasztott elvárásokat vizsgáltam. Céлом volt, hogy bemutassam milyen támaszt nyújt a látássérült embereknek egy segítő társ, ehhez milyen kvalitásokra van szükségük. Igyekeztem bemutatni azt, hogy a labrador retriever ösztöneivel, viselkedésével, megjelenésével hogyan győzte meg a világot arról, hogy ő a legalkalmasabb a fogyatékos emberek életét teljesebbé tenni, segíteni őket mindennapjaikban. Azzal, hogy bemutatom dolgozatomban a kutyák felé támasztott elvárásokat, a megszabott jogi keretek közé szabott kiképzési és alkalmazási rendszert, azt próbáltam meg érzékeltetni, hogy sérült emberek nehezített körülményeihez, hogyan kell alkalmazkodnia a kutyának, itt is kihangsúlyozva a labrador retriever alkalmazkodó-, és teljesítőképeségét. Ebben a fajtában is megjelenik a munka-, és show vonalba tartozó egyedek tenyésztése és megkülönböztetése, de ennek ellenére az 1800-as években megismert fenotípusos tulajdonságai nem sokat változtak. A manapság divatos design fajtákra irányuló tenyésztési cél elkerülte a fajtát annak ellenére, hogy a világon az egyik legkedveltebb kutyafajta. A fajtagondozó országban, Angliában, mai napig nagy hangsúlyt helyeznek a fajta standardizált formájának megőrzésére, a fajta genetikájának a továbbvitelére, erősítésére. A vakvezető kutya képző szervezetek szerte a világon saját tenyészettel rendelkeznek, ahol különösen fontos az állatok jólléte és az egészséges, munkára alkalmas egyedek létrehozása. Nagy gondossággal választják ki a tenyésztésre szánt szukákat és fedezőkanokat egyaránt. Az IGDF a legnagyobb szervezet a világon, akik a 35 országgal, azon belül 97 tagszervezettel állnak kapcsolatban a világ minden tájáról. Mind az IGDF mind az EGDF célja, hogy a sérült emberek mellé olyan kutyák kerüljenek, akikben megtalálják azt a támaszt, ami fogyatékos életüket javítani, támogatni, jobbá tenni képes. A szervezetek nemzetközi szinten kapcsolatban állnak, kutatásaikat, eredményeiket megosztják egymással, így előirányozva azt a közös munkát, hogy a vakvezető kutyák utánpótlásához szükséges minőségi kutyatenyésztés, kutyakiképzés megvalósuljon, megmaradjon. A magyarországi kiképző szervezetek tagjai mindkét nemzetközi rendszernek és megosztják egymással tapasztalataikat. A vakvezető kutyák „létrehozása” a születéstől a kiképzésen át, a vak vagy látássérült ember otthonába kerüléséig szinte minden vizsgált országban ugyanúgy zajlik. Dolgozatomban nyolc ország munkáját hasonlítottam össze kilenc alapvető ismérv alapján, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy sikeres

legyen a vakvezető kutya munkája. A megfelelő kutyakiképzésen túl a szervezetek feladata az is, hogy a vak embereket megismerjék, annak érdekében, hogy megfelelő – általuk már megismert – kutyát tudják látássérült személy mellé választani. Ez egy nagyon fontos pont az egész programban. Ha nem megfelelő kutyát választanak az ember mellé, akkor a legnagyobb odafigyelés és támogatás is kevés lesz ahhoz, hogy az ember-kutya páros megfelelően együttműködjön. Fontos az közös munka együttműködésnek nevezése, ugyanis csak akkor tudja a kutya kielégítően szolgálatát elvégezni, ha társként van tartva és családtagként kezelve. A labrador retrieverek egyik alaptulajdonsága az emberszeretet és a feljűk támasztott kihívásnak való megfelelés. Család nélkül viszont nehezen működnek, szükségük van az elfogadásra, a megértésre és arra, hogy az ember megismerje, ezek a kutyák ekkor tudnak csak igazán kiteljesedni. A vakvezető kutyák munkáján emberek élete is múlhat, ezért kiemelkedően fontos az, hogy intelligens fajtát válasszanak erre a célra, amelyik képes engedelmeskedni, de megtanul nem engedelmeskedni, úgynevezett értelmes engedetlenséget mutatni, saját célját érvényesíteni az arra rászoruló embertársának.

A dolgozat másik részében a vakvezető kutyák munkaeszközének, a vakvezető hámnak a viselésére adott reakcióját vizsgáltam. A legtöbb tenyészetben – vakvezető szervezetek – azért esnek ki a kutyák idő előtt a programból, mert valamilyen viselkedési problémával küzdenek, leginkább félelmi reakciókat mutatnak egyes helyzetekben, amely munkájuk során megengedhetetlen. A hámrá való érzékenységnél szintén egyfajta félelmi reakció aktiválódik, ami fizikai tünetekben nyilvánul meg. Ennek fokozatai vannak, dolgozatomban egy 1-5 tartó skálán mutattam be ezeket a jeleket. Az 1-es értéknél nem mutat félelmet vagy ellenállást a hám felvétele és viselése közben, az 5-ös értéknél bepánikol a kutya és kioldhatatlan ebből az állapotából. A 4-es 5-ös értékkel bíró kutyák alkalmatlanok, a képzési programból kiesnek. A hámérzékenység egy sokgénés öröklődő tulajdonság, amelyet ki kell iktatni a kutyák viselkedésrepertoárjából, mert a vakvezető hám elengedhetetlen kelléke ennek a szolgálatnak. az MVGYOSZ Vakvezetőkutya-kiképző Központ munkatársaival együttműködve, az ő tenyészetükben létrehozott almokat vizsgálva, az utódok teljesítménye alapján tenyészérték becsléseket végeztem 41 utód hámérzékenységi mutatóit használva, három fedezőkanra vonatkozóan. Az eredmények alapján két kan javító, egy rontó értékeket hozott. A hámérzékenység egy kevésbé vizsgált terület a vakvezetésre szánt és arra tenyésztett almoknál, de úgy gondolom, hogy további vizsgálatokra és annak kiszűrésére több hangsúlyt kell helyezni.

Irodalomjegyzék:

Fazekas N., (2023) egyetemi jegyzet

M. Roslin-Williams, (1969) The Dual-purpose Labrador, London: Pelham Books

Rithnovszky J., (1961) A vakvezető kutya kiképzése, Budapest: Mezőgazdasági Kiadó

Szinák J., Veress I., (1984) Kutyakalauz, Budapest: Gondolat

Zöldág L., (2020) Kutyatenyésztés, Budapest: A/3

Zöldág L., (2021) A kutya örökletes háttérű betegségei, Budapest: A/3

Hivatkozott weboldal

http1: (<https://www.akc.org/expert-advice/news/most-popular-dog-breeds-2023/>)

http2: (<https://www.igdf.org.uk/guide-dogs/history-of-guide-dogs/>)

http3: (<https://thebiomedicalscientist.net/science/disease-trenches>) 2018)

http4: (<https://www.igdf.org.uk/closest-dog-guide-providers/>)

http5: (https://matesze.hu/szervezetek-listaja?search=&okj_guide=1)

http6: <https://www.matesze.hu/documents/document/segitokutyak-kikepzeset-atadasat-viselkedeset-erinto-standardok-document-202101261957.pdf>

http7: (<https://www.preussenspitz.de/spitz-s-history/spitz-as-guide-dog/>)

http8: (<https://www.igdf.org.uk/about-us/facts-and-figures/>)

http9: (<https://www.mvgvosz.hu/amit-adunk-hu/latasserulteknek-hu/vakvezetokutya-kepzes/>)

http10: (<https://barathegyisegitokutya.hu/vakvezeto-kutya/kikepzes>)

http11: (<https://www.seeingeye.org/puppies-dogs/breeding-whelping.html>)

http12: (<http://landofpuregold.com/puptest.htm>)

http13: (<https://akitakennel.hu/mi-is-az-a-szuper-kutya-program>)

http14: (<https://vakvezetokutya.hu/vakvezetokutya-hu/vakvezetokutya-igenyles/>)

http15: (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0900027.smm>)

http16: (<https://matesze.hu/documents/document/a-vakvezeto-kutyak-vizsgaszabalyzata-document-202101262001.pdf>)

http17: (<https://blindenfuehrhundschiule.com/unsere-schule/>)

Egyéb felhasznált internetes honlap/portál

<https://doi.org/10.1080/01652176.1988.969417>

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33562832/>

<https://www.onevet.ai/service-dog-statistics/>

<https://www.iwdr.org/master-knowledge-base/13-harness-handle-on-back-sensitivity/>

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/24270555/>

1. számú melléklet – adatfelvétel -

Adatfelvétel						
Utód	Nem	Szülők		Rokonsági fok	Érzékenységi mutató	Érzékenységi fok meghatározása
		Szuka	Kan			
Vitéz	kan	Zoja	Pongó	0,5	2	1
Vagány	kan	Zoja	Pongó	0,5	1	2
Vidám	szuka	Zoja	Pongó	0,5	1	3
Virág	szuka	Zoja	Pongó	0,5	2	4
Varázs	szuka	Zoja	Pongó	0,5	3	5
Villó	szuka	Zoja	Pongó	0,5	1	
Ursa	szuka	Mandy	Pongó	0,5	2	
Uma	szuka	Mandy	Pongó	0,5	2	
Ütem	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3	
Üde	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3	
Ujci	kan	Mandy	Pongó	0,5	4	
Üstök	kan	Mandy	Pongó	0,5	3	
Ugor	kan	Mandy	Pongó	0,5	3	
Ulf	kan	Sába	Légyszi	0,5	2	
Ulric	kan	Sába	Légyszi	0,5	3	
Union	kan	Sába	Légyszi	0,5	2	
Unix	kan	Sába	Légyszi	0,5	2	
Ultra	kan	Sába	Légyszi	0,5	2	
Unity	szuka	Sába	Légyszi	0,5	1	
Rella	szuka	Dina	Danny	0,5	1	
Reena	szuka	Dina	Danny	0,5	1	
Rea	szuka	Dina	Danny	0,5	2	
René	szuka	Dina	Danny	0,5	2	
Szaffi	szuka	Mandy	Danny	0,5	2	
Sabrina	szuka	Mandy	Danny	0,5	2	
Stella	szuka	Mandy	Danny	0,5	1	
Sherlock	kan	Mandy	Danny	0,5	1	
Szimba	kan	Mandy	Danny	0,5	2	
Merfin	kan	Mandy	Danny	0,5	1	
Teddy	kan	Mandy	Danny	0,5	1	
Porter	kan	Mandy	Danny	0,5	1	
Lujza	szuka	Mandy	Danny	0,5	1	
Manka	szuka	Mandy	Danny	0,5	2	
Nova	szuka	Mandy	Danny	0,5	2	
Lara	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3	
Lizi	szuka	Mandy	Pongó	0,5	1	
Mézi	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3	
Üde	kan	Mandy	Pongó	0,5	1	
Üstök	kan	Mandy	Pongó	0,5	1	
Bátor	kan	Mandy	Pongó	0,5	1	
Frodo	kan	Mandy	Pongó	0,5	2	
				Átlag	1,85	

1	Semmi gond, vidáman dolgozik benne
2	Eryhe fizikai tünet, pillanatnyi, oldható, dolgozik benne
3	Közepes fizikai tünet, sok oldással elviseli, még képes benne dolgozni
4	Lefagyás, nem oldható semmivel, nem tud benne dolgozni
5	Pánikroham

2. számú melléklet – adatfelvétel -

Kanak utódainak teljesítménye																	
Pongó (fedező kan) alom					Dany (fedező kan) alom					Légyzi (fedező kan) alom							
Vitéz	kan	Zoja	Pongó	0,5	2	Rella	szuka	Dina	Dany	0,5	1	Ulf	kan	Sába	Légyzi	0,5	2
Vagány	kan	Zoja	Pongó	0,5	1	Reera	szuka	Dina	Dany	0,5	1	Ulric	kan	Sába	Légyzi	0,5	3
Vidám	szuka	Zoja	Pongó	0,5	1	Rea	szuka	Dina	Dany	0,5	2	Union	kan	Sába	Légyzi	0,5	2
Virág	szuka	Zoja	Pongó	0,5	2	René	szuka	Dina	Dany	0,5	2	Unik	kan	Sába	Légyzi	0,5	2
Varázs	szuka	Zoja	Pongó	0,5	3	Szafi	szuka	Mandy	Dany	0,5	2	Ultra	kan	Sába	Légyzi	0,5	2
Villó	szuka	Zoja	Pongó	0,5	1	Sabrina	szuka	Mandy	Dany	0,5	2	Unity	szuka	Sába	Légyzi	0,5	1
Ursa	szuka	Mandy	Pongó	0,5	2	Stella	szuka	Mandy	Dany	0,5	1						
Uma	szuka	Mandy	Pongó	0,5	2	Sherlock	kan	Mandy	Dany	0,5	1					Átlag	2,00
Ütem	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3	Szimba	kan	Mandy	Dany	0,5	2						
Üde	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3	Merlin	kan	Mandy	Dany	0,5	1						
Uici	kan	Mandy	Pongó	0,5	4	Teddy	kan	Mandy	Dany	0,5	1						
Üstök	kan	Mandy	Pongó	0,5	3	Porter	kan	Mandy	Dany	0,5	1						
Ugor	kan	Mandy	Pongó	0,5	3	Lujza	szuka	Mandy	Dany	0,5	1						
Lara	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3	Manka	szuka	Mandy	Dany	0,5	2						
Lizi	szuka	Mandy	Pongó	0,5	1	Nova	szuka	Mandy	Dany	0,5	2						
Mézi	szuka	Mandy	Pongó	0,5	3												
Üde	kan	Mandy	Pongó	0,5	1						Átlag	1,47					
Üstök	kan	Mandy	Pongó	0,5	1												
Bátor	kan	Mandy	Pongó	0,5	1												
Frodo	kan	Mandy	Pongó	0,5	2												
					Átlag	2,1											

Köszönőlevél

Ezúton szeretném kifejezni köszönetemet Rózsa Katalinnak az MVGYOSZ vakvezetőkutya kiképző és tenyésztési program vezetőjének, akivel – mint külső konzulenssel – együttműködve létrejött ez a dolgozat.

A vele készített interjú szolgált alapul annak a tartalomnak, amit feldolgoztam. Katalin és munkatársai odaadó munkája az, ami inspirált arra, hogy a labrador retriever kutyafajtát és az ő nemes szolgálatukat jobban megismerjem.

Öröm volt a közös munka, remélem a jövőben is tudunk együtt dolgozni és gondolkodni, előre tekintve a legjobb megoldások felé!

NYILATKOZAT

Nagyné Lukács Ildikó Kinga hallgató Neptun azonosítója: QUBURG konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / **nem javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: BUDAPEST 2024 év 08 hó 27 nap

belső konzulens

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Nagyné Lukács Ildikó Kinga
A Hallgató Neptun kódja: QUBURG
A dolgozat címe: A Labrador retriever, mint vakvezető
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Állattenyésztési Tudományok Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Állattenyésztéstechnológiai és Állatjólleti Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek. A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem. Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek. Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és - nem titkosított dolgozat a védést követően - titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. április 15.

Hallgató aláírása